

I.

A Magyar Történelmi Társulat alapszabályai.

I. A társulat czíme és székhelye, czélja és munkaköre.

1. §. A társulat czíme: »Magyar Történelmi Társulat«; székhelye Budapest.

2. §. A Magyar Történelmi Társulat czélja: a hazai történettudomány minden ágának művelése, megkedveltetése, és iránta minél széleskörű érdekelttség ébresztése.

3. §. Ezen czél elérésére nemcsak a szakképességek és szakkedvelők egyesítése, történettudományi dolgozatok írása és kiadása: hanem nyilvános gyűlések és kirándulások tartása, levél- és könyvtárak, műemlékek tanulmányozása és ismertetése által törekszik.

4. §. A társulat munkássága kiterjed a hazai történelemre és annak minden segédtudományaira: nevezetesen a palaeographiai és archaeologiai csoportozatokra.

II. A társulat tagjai és tisztviselői.

5. §. A társulatot képezik: a) az alapító, b) az évdíjas, c) a tiszteleti külföldi tagok.

6. §. Alapító tagokul tekintetnek mindazok, kik a Történelmi Társulat czéljának előmozdításához legalább 100 o. é. forintnyi alapítvánnyal járulnak, és pedig akár készpénzben, akár a választmány által megítélendő biztosítékkal bíró kötelezvényekben, és legalább 5 százalékot jövedelmező értékpapírokban. Az alapító tagok taggá választásukról díszoklevelet nyernek.

7. §. Taggá választathatik minden hazai történetkedvelő, a ki magát kötelezi, hogy legalább három éven át a társulat pénztárába Budapesten évenként 5 forintot tagdíjúl befizet. Ezen tagok taggá választásukról, saját kívánságukra 3 forint befizetése mellett, díszoklevelet nyernek.

8. §. Külföldi tiszteleti taggá választathatik minden külföldi történettudós, ha a) a M. Történelmi Társulat, b) a hazai történetírás, vagy c) a hazánkat érdeklő történelmi kutatások iránt különös érdemeket szerzett

Minden tagnak jogában áll tiszteleti tagok ajánlatát javaslatba hozni, s ezeket a választmány abszolút többséggel választja meg. Az ilyenek megválasztásukról oklevelet nyernek.

9. §. A társulati elnökség áll az elnökből és két alelnökből, kik — és pedig első sorban az elnök, akadályoztatása esetében pedig az alelnökök egyike — a társulatot a választmánnyal egyetértve vezetik és igazgatják.

10. §. Elnökké és alelnökké oly férfiak választatnak, kik a hazai történettudomány művelése vagy előmozdítása által kitűnő érdemeket szereztek. A társulatot a hatóságok és mások irányában az elnök, vagy gátoltatása esetében az alelnökök egyike képviseli; a gyűléseken s üléseken ők elnökölnek, jogukban áll — ha a társulat érdekei sürgetőleg kívánják — rendkívüli üléseket is hirdetni. A tagok egyenlő szavazatai esetében az elnöklő döntő szavazattal bír.

11. §. Az elnöknek, illetőleg a társulat ügyeit vezető alelnöknek jogában áll a pénztár állapotát bármikor megvizsgálni.

12. §. A társulat titkára — ki a választmány által meghatározandó tiszteletdíjt élvez — úgy az évi, mint a havi üléseken előterjesztői hivatalt visel; a határozatok végrehajtásáról gondoskodik; a jegyzőkönyvet, melyet az elnöklővel együtt aláír, vezeti; a társulat közlönyét a választmány befolyása mellett szerkeszti; levelezéseit folytatja s könyvkiadásaira, valamint az irattárra felügyel.

13. §. A társulat jegyzője a titkárnak segítségére van, és őt gátoltatása esetében helyettesíti.

14. §. A pénztárnok a társulat vagyonát híven és pontosan kezeli; a pénztár állapotáról a havi üléseken általános jelentéssel, az évi közgyűlésnek pedig részletes számadással tartozik. Pénzt a választmány határozata alapján az elnök, ügyvezető alelnök, vagy a rendes havi kiadásokat illetőleg a titkár által aláírt utalványokra — a melyekkel azután beszámol — szolgáltatni lehet; kivéven a rendkívüli eseteket, a midőn az elnök saját határozatából is utalványozhat 50 forintig való összeget, a legközelebbi választmányi ülés utólagos jóváhagyása mellett. A pénztárnok — ki rendszeren díjaztatik — bármikor is tartozik az elnöknek, illetőleg a társulat ügyeit vezető alelnöknek módot nyújtani arra, hogy a pénztár állapotát megvizsgálhassák; a választmány elé minden havi ülésen pénztári kimutatást, s minden év végén pontos számadást terjeszt, melynek megvizsgálásáról a választmány intézkedik, s netaláni felülvizsgálat végett az évi közgyűlés elé bocsátja.

15. §. Az ügyész a társulat jogait védi.

A titkári segédet, vagy a szükséghez képest más tisztviselőt vagy napdíjast a választmány fölhatalmazása alapján az elnök nevezi ki.

16. §. Az elnökök, titkár, jegyző és ügyész a választmányi üléseken szavazattal bírnak. Az előülő elnök szavazata, egyenlő szavazatú eredmények esetében, döntő.

III. A választmány.

17. §. A választmány — mely az elnökökkel együtt 60 tagból áll — havonként Budapesten tartja üléseit, kivéven a szünidőt: augustus és szeptember hónapokat.

18. §. A választmány, az elnökök egyikének vezérlete alatt, ezen havi üléseken igazgatja a társulat ügyeit, meghatározza a tisztviselők díjait, a kiadványokat s az azokra fordítandó összegeket; az évi közgyűlés tárgyait és napjait, úgy a vidéki kirándulás idejét és helyét megállapítja; a társulat vagyonának biztos kezeléséről gondoskodik, gazdasági ügyeinek vitelére, kiadványai szerkesztésének vezetésére, benyújtott munkák megbírálására, beküldött régiségek, műtárgyak meghatározására, s a társulati számadások megvizsgálására stb. bizottságokat nevez ki, mely bizottságok a havi üléseken tesznek jelentést.

19. §. Választmányi taggá a társulat bármely tagja megválasztható, különös tekintettel mégis a szakférfiakra.

20. §. A választmányi tagoknak jogukban áll a havi üléseken a társulat szakába vágó felolvasásokat tartani; okmányokról, műtárgyakról, akár írásból, akár élőszóval értekezni, ily tárgyakat bemutatni, másoktól írt értekezéseket fölolvadni; a társulat ügyeit illető indítványokat tenni, azokra határozó szavazattal be is folyni. Kötelességek pedig, kivált a Budapesten lakóknak a havi ülésekre rendszeren eljárni, s az ügyek vitelében — megbízatás szerint — ezen üléseken kívül is munkás részt venni.

IV. Társulati választások.

21. §. Az elnököt és alelnököket a közgyűlés — titkos szavazás útján — a jelenlevő tagok abszolút szótöbbségével — választja meg három évre.

22. §. A választmány szintén a közgyűlés által választatik, oly mód szerint, hogy tagjainak legrégebben választott egyharmada minden évben kilép, kik helyett a közgyűlés újakat választ, vagy az illetőket újra megválasztja.

23. §. A titkárt, jegyzőt, pénztárnokot és ügyészt az összes tagok közül a választmány választja meg, szintén titkos szavazás által és pedig mindnyáját állandólag. A választó gyűlést az elnök mindig egy hónappal előbb tűzi ki, s az ilyen gyűlés meghívóján a tárgy is kiteendő.

24. §. Társulati tagok, valamely tag indokolt ajánlatára, a választmány által, havi üléseken, szavazattöbbséggel választatnak.

V. Társulati ülések, gyűlések és kirándulások.

25. §. A társulat havonként egyszer — kivéven augustus és szeptember hónapokat — nyilvános ülést tart Budapesten, rendes helyiségében. Ez ülésen minden tag jelen lehet, szavazattal azonban csak választmányi tagok bírnak. Határozathozatalra az elnökön kívül legalább hat, tisztviselők választására legalább tizenkét választmányi tag jelenléte szükséges.

26. §. A havi ülések tárgyait képezik: tudományos felolvasások, értekezések; bejelentések, előterjesztések a társulat ügyeiről s körébe vágó tárgyokról; okiratok, műemlékek bemutatása, ismertetése; indítványok; társulati kiadványok fölötti határozás; pénztári kimutatás stb.

27. §. E havi üléseken kívül a társulat minden évben, — eshetőleg választmányi üléssel kapcsolatban — közgyűlést tart, melyen minden tag egyforma szólás- és szavazatjoggal bír. E közgyűléseken határozathozatalra legalább 20 tag jelenléte szükséges; ennyi számú tagnak meg nem jelenése esetén újabb közgyűlés hirdetendő, melyen aztán a kifizűve volt tárgyak fölött a jelenlévők szavazata dönt.

28. §. Ezenkívül évenként társulati, tudományos célú kirándulás rendeztetik, lehetőleg a szünidőben, az országnak történelmi és régészeti szempontból nevezetesebb helyeire, fűlváltva.

29. §. A közgyűlés tárgyait képezik: az elnökök és választmányi tagok választása; az alapszabályok netáni módosítása — a mi azonban a közgyűlés egybehívásakor előre és különösen tudtúl adandó léssen; — nyílt számadás előterjesztése, és ennek a többség kívánatára felülvizsgálása, a társulat anyagi állapotáról; továbbá tudományos közlések, melyeknek tárgyát — valamint a közgyűlés egész programját a választmány állapítja meg.

Az alapszabályok módosítására néve megjegyeztetik, hogy a tagok eleve alávetik magukat mindazon módosításoknak, melyek tagsági idejük tartama alatt az alapszabályokon, rendes úton — közgyűlésileg — netalán tétetnek, ha ezek a társulat kifizűött célját s feladatát meg nem változtatják.

30. §. A vidéki kirándulások tárgyai: nyilvános ülés tartása, megnyitó- és zárbeszédekkel, szakértekezésekkel és jelentésekkel; továbbá a vidéki kirándulások főcéljának valóstítása — a mire különös súly fektettetik — tudniillik: levél és könyvtári búvárlatok, műrégiségek kutatása és ismertetése, s általában mindaz, a mi a szakkedvelő közönségben a hazai történet-tudomány és archaeologia iránt részvétet gerjeszthet, vagy részvételére emelő hatást gyakorolhat.

31. §. A vidéki kirándulás helyét, napját és tervezetét a választmány havi ülésben határozza meg s a titkár a társulat közlönyében idejében közzéteszi.

32. §. A kirándulásban részt venni a társulat minden tagjának jogában áll, — a mennyiben az eszközendő tudományos búvárlatokban munkás közreműködésüket a társulat céljaira fűlajánlják.

33. §. A kirándulásban részt vevők a munkálatok megkezdése előtt értekezletet tartanak, melyen a helyi viszonyokhoz képest bizottságokra oszolván, egyszersmind e bizottságok elnökeit és előadóit kijelölik.

34. §. A bizottságok kutatásaik eredményéről a társulat közlönye számára jelentéseket készítenek.

VI. Társulati kiadványok.

35. §. A társulat közlönyének havonként egy-egy füzete jelenik meg, a titkár szerkesztése mellett, — kivéve a kéthavi szünetet, a mikor e folyóirat is szünetel.

36. §. Ezen közlöny képezi a társulat hivatalos értesítőjét, mely annak ügyeiről értesítéseket ad; tartalmazza — kivonatilag — az ülések tárgyait, a pénztári kimutatást; megemlíti a működő tagok történelmi búvárkodásait; folytonos figyelemmel kíséri a hazai történelem terén fölmerülő jelenségeket; e szakba tartozó kérdéseket tesz, megfejtéseket hoz, stb. E folyóirat legtermészetesebb munkatársaiúl a társulati választmányi tagok tekintetnek; de szívesen fogad megfelelő közleményeket a többi tagoktól, sőt a társulaton kívül álló történetkedvelektől is.

37. §. A havi közlönyben megjelent dolgozatok tisztelet-díjban részesülnek. Az intézkedés e tekintetben a választmánynak tartatik fenn.

38. §. A havi közlönyt a társulat minden tagja díj nélkül megkapja. E közlönyre külön előfizetés is nyittatik.

39. §. A társulat ezenkívül önálló történelmi munkát is adhat ki. E köteteket csak a választmányi és azon alapító tagok kapják, kik legalább 200 o. é. forintnyi alapítvánnyal járultak a társulat céljához. A többi tagok azon kedvezményben részesíttetnek, hogy e társulati kiadványokat 25 százalék levonása mellett szerezhetik meg.

VII. A társulat anyagi forrásai, vagyona.

40. §. A társulat bevételeit képezik a föntebb meghatározott alapítványi összegek és 5 forintos tagdíjak, a társulati oklevelek díjai, a kiadványok jövedelmei, továbbá a lelkes ügybarátok részéről a társulat számára történő adományok és hagyományok.

41. §. A tagdíjak a társulat költségeinek fődözésére fordíttatnak, valamint az alapítványi kamatok is; de maguk az alapítványi összegek alaptőkéül biztosan elhelyeztetvén, gyümölcsöztetnek; elkölteni ezeket nem szabad.

42. §. A megtakarításokból és adományokból — a mennyiben ez utóbbiak alapítványi természettel nem bírnak — a választmány, ha a körülményekhez képest jónak látja, szintén tőkét alakíthat; azonban az ily tőke az alapítványok természetével nem bír, s ha a célszerűség úgy kívánja, folyóvá tehető.

43. §. A társulat vagyonát képeznék még a részére gyűjtött és ajándékozott okmányok, könyvek, műtárgyak, régiségek: de a mennyiben a társulat saját gyűjteményt rendezni nem szándékozik, az ily adományok valamely hazai közintézetnek ajándékozása felől a választmány intézkedik, főtékintettel az okmányokat és könyveket illetőleg a Magyar Tudományos Akadémiára, s a műtárgyakat és régiségeket illetőleg a Magyar Nemzeti Múzeumra.

VIII. A társulat pecsétje s történeti feloszlása.

44. §. A társulat czíme: »Magyar Történelmi Társulat« lévén, e köriratot viseli a titkár őrizete alatt álló pecsétjén is, melylyel kiadványait jelöli, s történelmi búvárlatokra kiküldött tagjainak megbízó vagy ajánló leveleit stb. hitelesíti. A pecsét közepén, góth stílusú diszitményekkel környezett papirtekercsen »Emlékezzünk régiekről« jelmondat áll. A körirat után pedig a társulat alakulási éve 1867. van bevésve.

45. §. A társulat mindenrendű tagjai és tisztviselői fel vannak jogosítva az őket megillető társulati címek használhatására.

46. §. A társulat feloszlását csak oly közgyűlés határozhatja el, mely egy havi előleges kihirdetés folytán e célból hivatott össze, s a jelenlevő tagok kétharmada a feloszlás mellett van.

47. §. A társulat feloszlása esetében annak alaptőkéje s minden egyéb vagyona, a feloszlást elhatározó közgyűlés rendelkezése szerint, hazai, és pedig kizárólag magyar történelmi tudományos célokra fordíttatik.

48. §. Az alapszabályok módosítását, vagy a társulat feloszlását, s ezen esetben vagyona hova fordítását célzó közgyűlési határozatok, fogantatás előtt — megerősítés végett — a magyar királyi belügyminiszter elé terjesztendők.

49. §. Az esetben, ha az egyesület az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást illetőleg hatáskörét meg nem tartja, — a kir. kormány által a mennyiben további működésének folytatása által az állam, vagy az egyesületi tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul fölfüggesztetik, s a fölfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni feloszlás terhe alatt köteleztetik.

Szabályzat a kirándulások ügyében.

A magyar történelmi társulat alapszabályainak 30—34. §§. a kirándulásokat azon fontos eszközök közt sorolják fel, melyek segítségével a társulat kitűzött céljának akar megfelelni.

Hogy a kirándulások ezen célt, minél jobban előmozdíthassák, a következők határozottak:

1. A magyar történelmi társulat az országnak csak oly vidékére tesz testületileg kirándulást, melyre az ottani hatóságok, valamely intézet, morális testület stb. által írásbeli meghívást nyert, és az illető vidék levél- és könyvtárgyúteményeinek használata felajánlott.

2. A meghívások elfogadása, vagy el nem fogadása, vagy netáni elhalasztása a társulat nyilvános havi üléseiben történik.

3. Valamely meghívás elfogadásának esetében, a társulat erről az illető hatóságot vagy testületet azonnal hivatalosan értesíti, felkérve az

illetőket, hogy a helyszínen előkészítő bizottságot alakítsanak, mely a kirándulás idejéig a társulattal érintkezésben legyen.

4. Az előkészítő bizottság felkérteik, hogy időnként a társulattal közölni sziveskedjék: mely családok, egyének vagy intézetek jelentették ki készségüket, hogy gyűjteményeiket stb. a történelmi társulatnak megnyitják; a mennyire lehet a levéltárak terjedelméről, minőségéről adjon ismertetést s járjon annak is utána, vajjon van-e az engedély ezen tudományos források használatát illetőleg időhöz, személyekhez vagy másnemű feltételekhez kötve vagy nincs. Az előkészítő bizottság feladata befolyását azon irányban is érvényesíteni, hogy kisebb oklevélgyűjtemények, könnyebb fölhasználás céljából, a társulat kirándulásának középpontjára összegyűjtessenek, és e tekintetben az illető tulajdonosok beleegyezését kinyerni.

5. A kirándulás vidékén a tudományos gyűjtemények, az előkészítő bizottság által biztosítva lévén, a társulati titkár ezekről a kirándulókat a »Századok«-ban tájékoztatja.

6. Mielőtt az előbbi pontokban körvonalozott intézkedések valamely kirándulásra nézve foganatba vétetnének: a kirándulás tudományos sikerének biztosítása céljából okvetlenül megkivántatik, hogy a választmányból s a szakférfiak köréből, legalább tíz tag kötelezze magát a kirándulásban leendő munkás részvételre. E kirándulásokban részt vehetnek mindazok, kik az Alapszabályok 32. §-ban foglaltaknak eleget tesznek, mely §. a kirándulásra felhívásban idézendő.